

Školní atlasy ve výuce: včera a dnes

doc. PhDr. Mgr. Hana Svatoňová, Ph.D.

Mgr. Nikola Koktavá

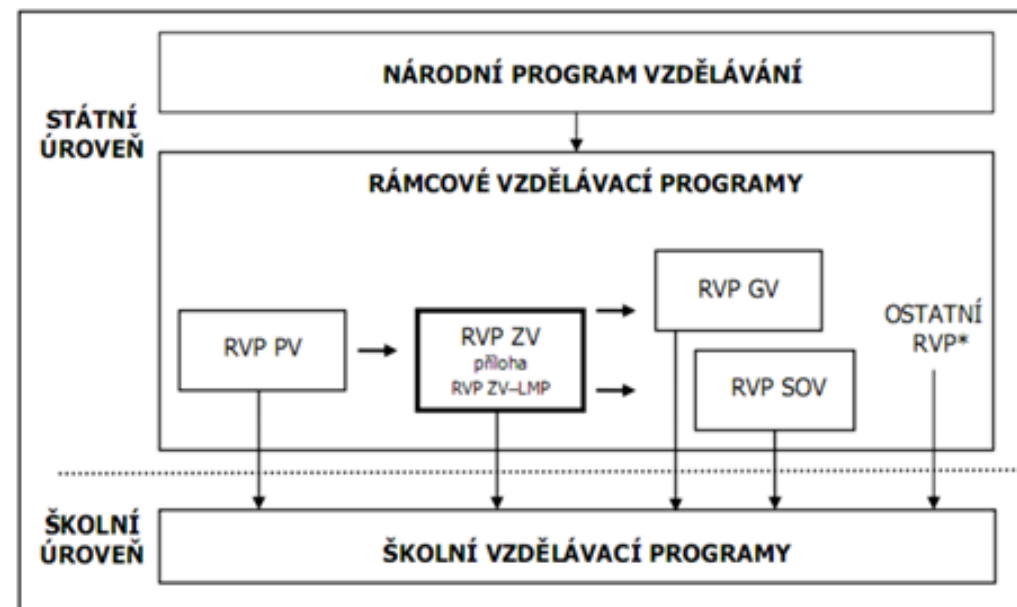

Školní atlas - školní pomůcka

Školní atlas je součástí vzdělávacího systému v ČR

- Strategie MŠMT pro rok 2030
- Rámcový vzdělávací program
- Školní vzdělávací plán, kurikulum
- Výuka zeměpisu, hodina zeměpisu

Obrázek 7. Systém kurikulárních dokumentů v České republice. Převzato z Rámcový vzdělávací program Základního vzdělávání (2007). Vysvětlení zkratk: PV – předškolní vzdělávání, ZV – základní vzdělávání, GV – gymnaziální vzdělávání, SOV – střední odborné vzdělávání.

Rámcový vzdělávací program – očekávané výstupy za geografické informace, geografická data, kartografie – úroveň ZŠ

GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE

Očekávané výstupy

žák

Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů

Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii

Z-9-1-03 přiměřeně hodnotí geografické objekty, jevy a procesy v krajinné sféře, jejich určité pravidelnosti, zákonitosti a odlišnosti, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává hranice (bariéry) mezi podstatnými prostorovými složkami v krajině

Z-9-1-04 vytváří a využívá osobní myšlenková (mentální) schémata a myšlenkové (mentální) mapy pro orientaci v konkrétních regionech, pro|prostorové vnímání a hodnocení míst, objektů, jevů a procesů v nich, pro vytváření postojů k okolnímu světu

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

Z-9-1-02p rozumí základní geografické, topografické a kartografické terminologii

Z-9-1-04p získá osobní představu o prostředí, které nás obklopuje, umí ho popsat a určit jednoduché vazby, vyjádří, co mu prospívá a škodí

Strategie MŠMT 2030

posílení informatiky - příležitost nebo oslabení pro výuku zeměpisu a použití atlasů?

- +Prostor pro práci v GIS
- +Práce s online mapami
- +Využití otevřených dat
- +Jednoduché mapové aplikace (knihovna Leaflet)
- +Možnost sběru dat pomocí aplikací
- +Obrazová data
- Snížení počtu hodin zeměpisu
- Méně času na práci s mapou
- Nevyužití prostoru pro GIS
- Nedostatečná podpora zeměpisu v online prostředí ze strany školy

Práce s mapou ve výuce zeměpisu - základní mapové dovednosti, stav a trendy

— RVP ZV

- Lokalizace geografických objektů na mapě
- Využití mapy jako zdroje informací s požadavkem získání a interpretace dat z mapy
- Rozumět procedurální znalosti
- Aplikace procedurální znalosti (identifikuj a lokalizuj)
- 6., 7. a 8. ročník 2 h
- 9. ročník 1 h

— RVP G*

- Pokles požadavků na zapamatování si faktů
- Nárůst požadavků na aplikaci procedurální znalosti a tvorbě založené na procedurální znalosti
- 1. a 2. ročník 2h
- 3. a 4. ročník 2h volitelně ve formě semináře

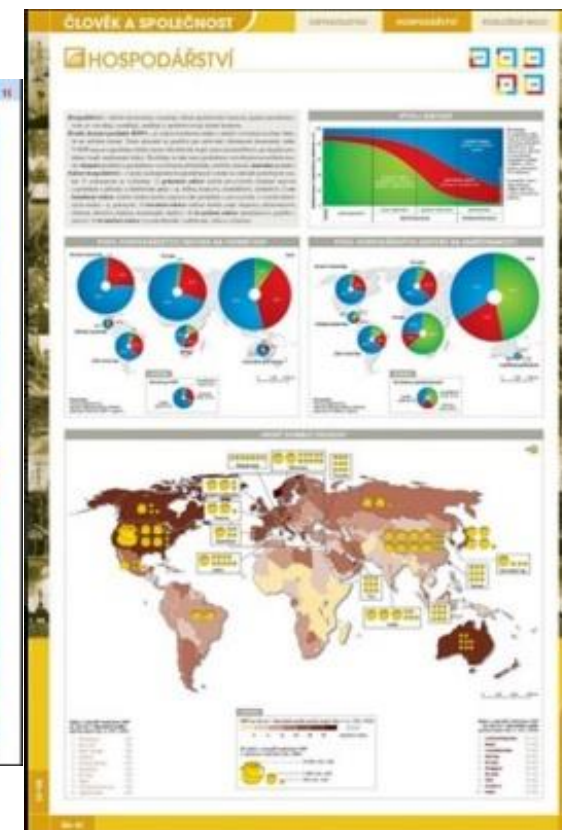
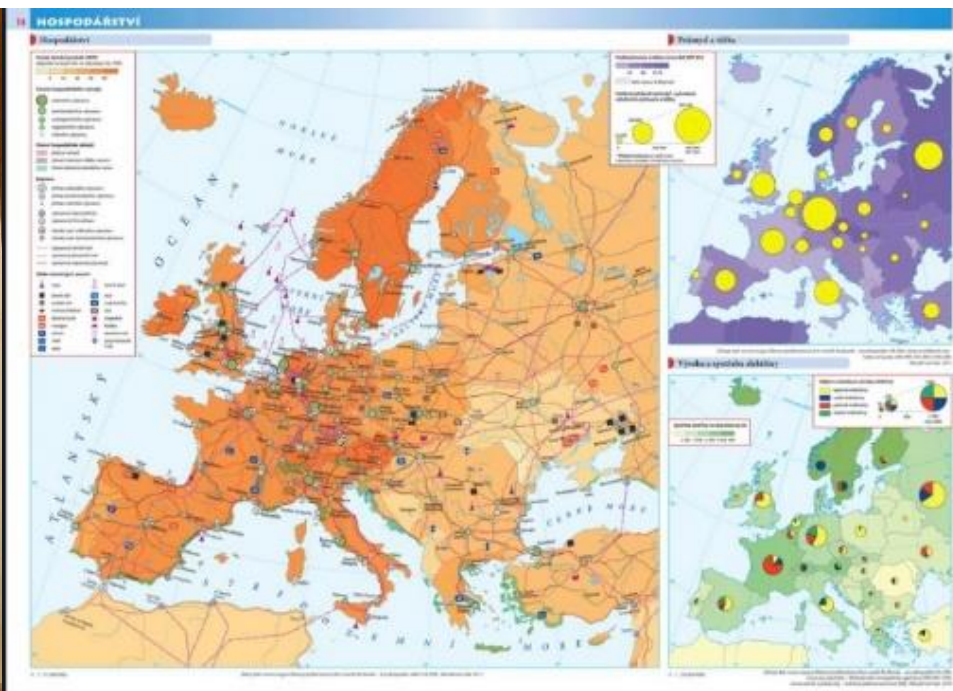
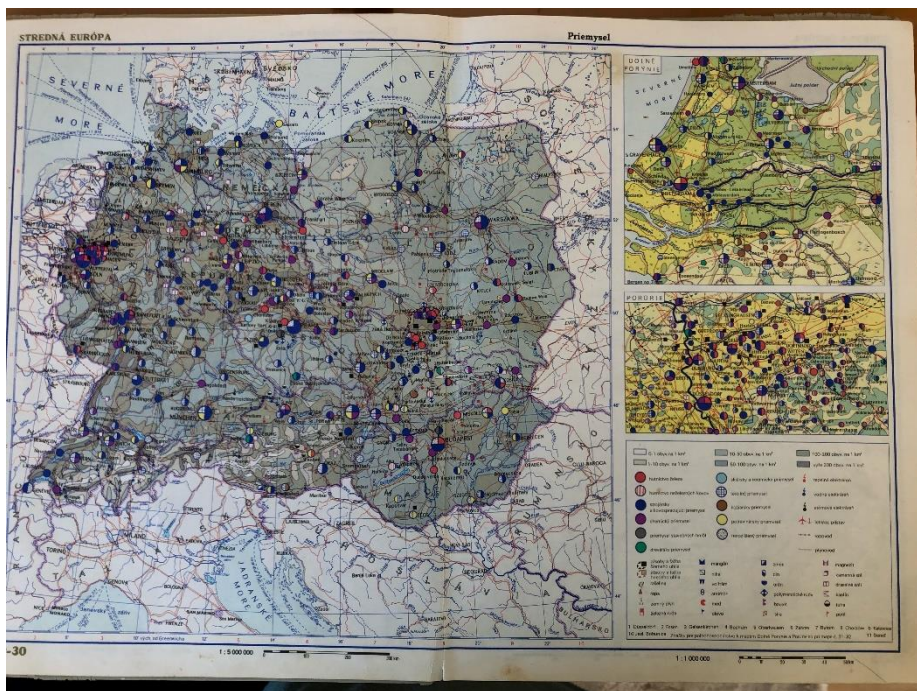
Historie školních atlasů

- 1854 rozvoj český školních atlasů → důraz na český jazyk
- Do roku 1990 jediný školní zeměpisný atlas světa (Atlas světa) z Kartografie Praha
- Po roce 1990 atlasy nejen od Kartografie Praha
 - nově i Školní atlas dnešního světa (1993) od nakladatelství Terra
 - Školní atlas světa (2004) od nakladatelství Shocart

Školní atlasy - základní pomůcka učitele zeměpisu

- Školní atlas světa (Kartografie)
 - Dlouhá tradice
 - Kromě roku 2018 vždy s doložkou MŠMT
 - Atlas světa; Česka; Evropy; Ameriky; Asie; Afrika, Austrálie, Oceánie, Antarktida
 - Vlastivědný a dějepisný atlas
- Školní atlas dnešního světa (Terra)
 - Vždy s doložkou MŠMT
 - komplexního programu Dnešní svět
 - atlas světa, Česka, finanční svět a energetický svět
- Školní atlas Česká republika + Evropa (Shocart)
 - S doložkou MŠMT
 - Pro Českou republiku + Evropu, svět
 - Nově i možnost interaktivní tabule

Vývoj kvality

Hodnocení školních atlasů

— Proč?

- Nutnost zpětné vazby vydavatelům
- Odhalení chyb

— Kde?

- v odborných časopisech: Zeměměřič, Geodetický a kartografický obzor, Kartografické listy

— Kdo?

- Akademičtí pracovníci
- Studenti
- Žáci?

— Chyby

- Kauza Krymu a východní Ukrajiny, resp. Jižní Osetie a Abcházie (2017)

Výzkumy od roku 2010

- Školní zeměpisné atlasy (T. Moravec)
- Evaluation of Educational Atlas Maps in Terms of Cartographic Design (Bugdayci a Bildirici)
- Local lore school atlas of Turkmenistan as the result of foreign students' scientific research (Peresadko a Baltabaeva)
- Atlas Design: A Usability Approach for the Development and Evaluation of Cartographic Products.(Gómez Solórzano a kol.)
- Vývoj česko-slovenských školních atlasů a analýza jejich obsahu a práce s nimi (M. Rokyta)
- Analýza komplexní práce se současnými školními atlasy (N. Koktavá)
- Porovnání čtení map školního atlasu učitelem a jeho žákem (M.Beitlová)

Jak se využívají nyní

- Na základě dotazníkového šetření s téměř 650 respondenti (učiteli)
- Průměrná role školního atlasu je dle odpovědí učitelů 8,2 na škále od 0-10
- záleží na probíraném tématu a rozdíly mezi ročníky (6. – 9. třída)
- 90 % žáků a studentů ho využívá každou nebo každou druhou hodinu
- školní atlas hraje ve výuce zeměpisu velmi významnou roli

Zdroj: disertační práce Mgr. Markéty Beitlové

13 Školní atlasy ve výuce: včera a dnes

Využití atlasů ve škole dnes

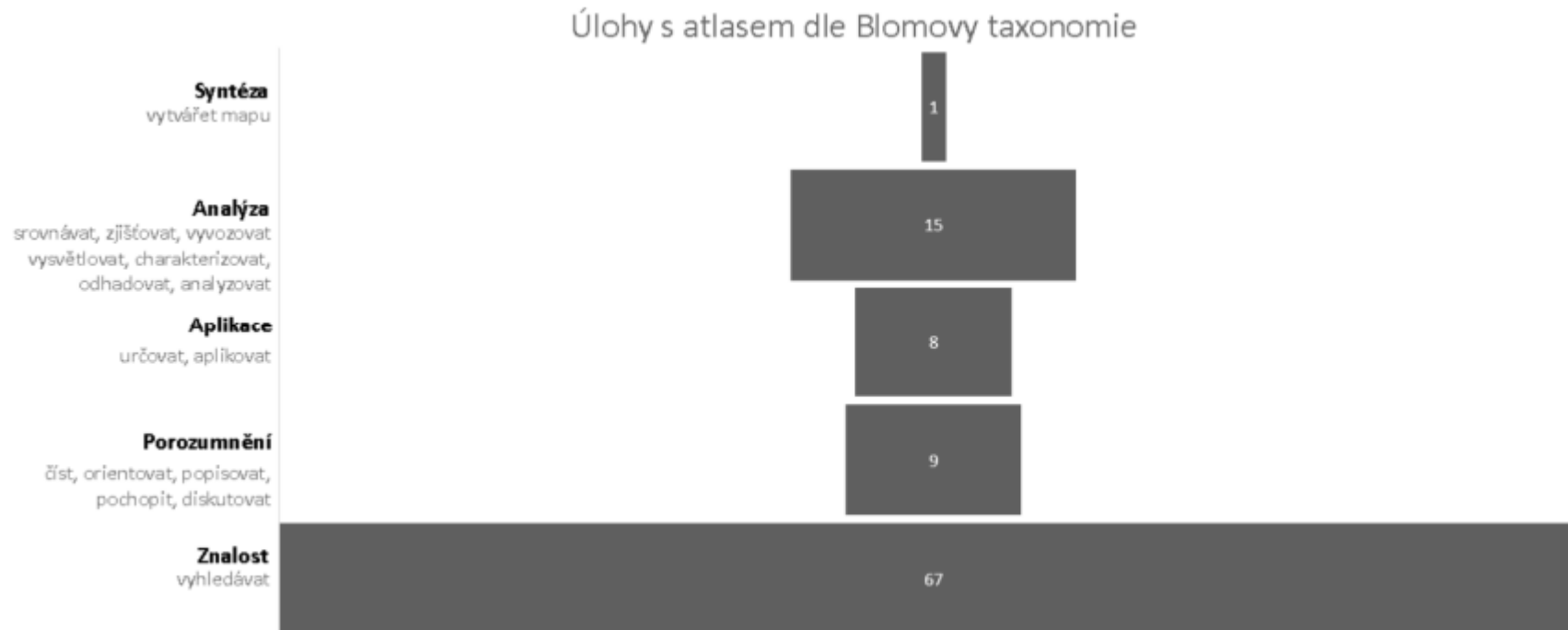
— učitelé tematické mapy používají většinou pro jednodušší úlohy

typ

— činn

— por

— v at

ětli

map

Zdroj: disertační práce Mgr. Markéty Beitlové

14 Školní atlasy ve výuce: včera a dnes

Výzkum práce s atlasem u žáků

– Cíl: zjistit, jakým způsobem a dle jakých kritérií hodnotí žáci základních škol školní zeměpisné atlasy

– 120 žáků v

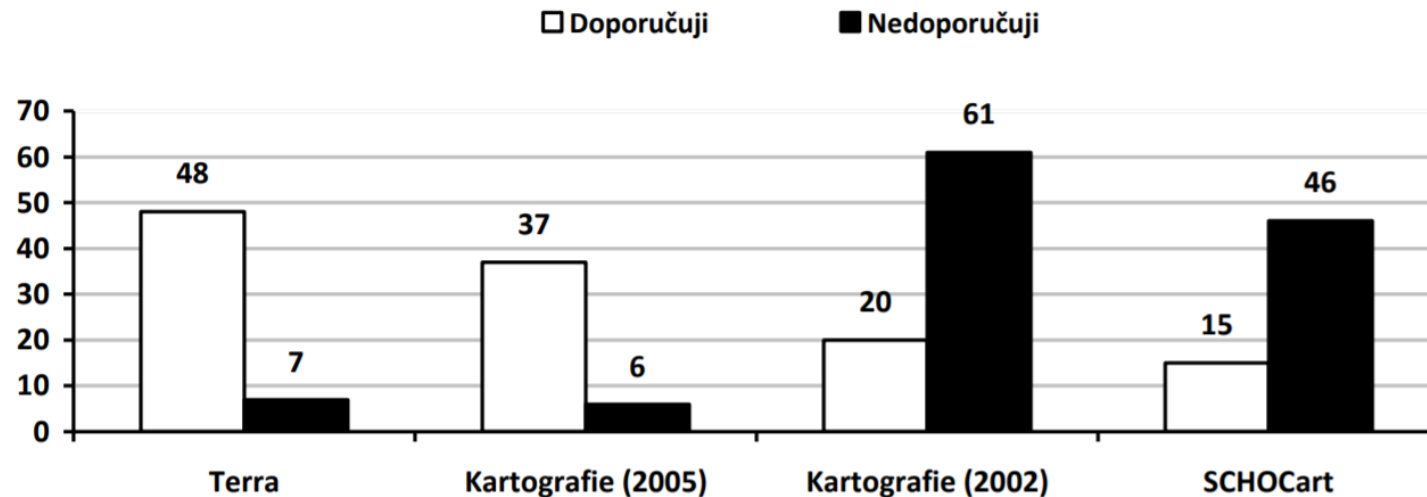
– Čtyři školní

– novější v

– strukturované

– z pohledu

tedy takové, kde je vyvážená barevnost a čitelnost mapového popisu

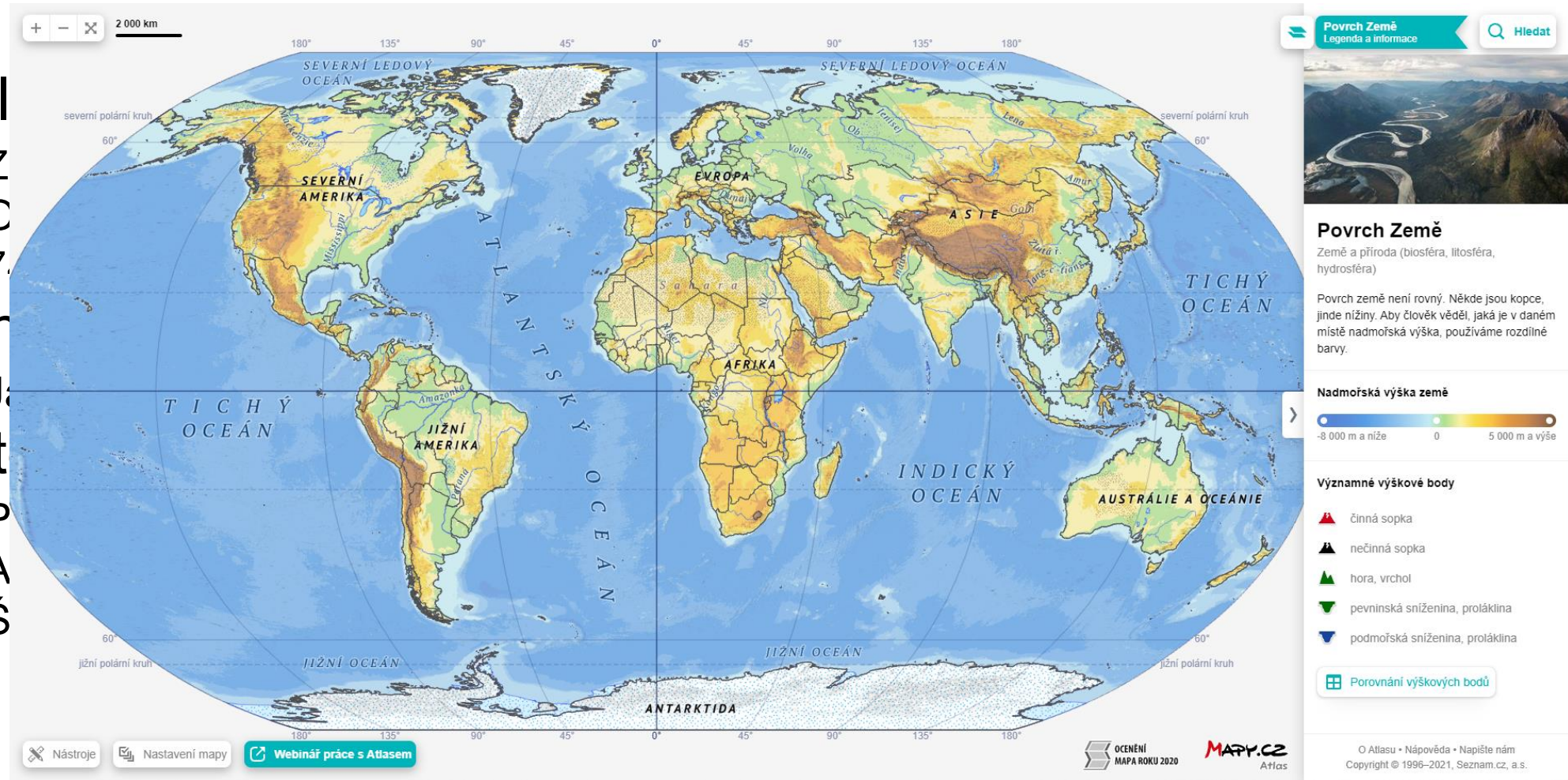
žání, 2005

é mapy,

Zdroj: KNECHT, Petr, Milan KUBIATKO a Hana SVATOŇOVÁ. Jak uživatelé hodnotí školní zeměpisné atlasy? Podněty pro rozvoj školské kartografie. Geodetický a kartografický obzor. 2010, roč. 56, č. 7, s. 142-147. ISSN 0016-7096.

Digitální atlasy

- Atl
- Z
- C
- 7.
- Or
- J
- Int
- P
- A
- Š

Atlas nejen ve výuce zeměpisu

- Dějepis
- Občanská výchova
- Biologie
- Český jazyk

ATLAS DO KAŽDÉ HODINY

Co říci na závěr?

- Pokračovat v hodnocení atlasové tvorby
 - Možnost zapojit studenty kartografie, geografie,...
- Zapojení žáků do hodnocení
- Edukace učitele pro práci s atlasem
 - Rozvoj mapových dovedností

MUNI
PED

**DĚKUJEME ZA
POZORNOST!**

doc. PhDr. Mgr. Hana Svatoňová, Ph.D.

Mgr. Nikola Koktavá